

УДК 373.3.016:811.161.2'38

ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІІ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГРАМАТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Янко Н.О., Якунько О.В.

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Стаття присвячена актуальній проблемі сучасної лінгводидактики – формуванню комунікативної компетентності молодших школярів у процесі вивчення граматичного матеріалу на функціонально-стилістичній основі. З'ясовано сутність поняття «функціонально-стилістичний підхід», теоретично обґрунтовано важливість його впровадження на уроках української мови в початкових класах. Проаналізовано принципи реалізації підходу в процесі вивчення граматичного матеріалу молодшими школярами. Визначено, що ефективність граматики-стилістичної роботи забезпечується дотриманням загальнодидактичних і лінгводидактичних принципів навчання. Серед основних загальнодидактичних принципів необхідно враховувати такі: науковості й доступності, систематичності й послідовності, забезпечення мотивації навчання, наочності, індивідуалізації та диференціації, наступності й перспективності, використання міжпредметних зв'язків. Пріоритетне значення в процесі вивчення граматики на функціонально-стилістичних засадах мають лінгводидактичні принципи: взаємозв'язку навчання мови і розвитку мовлення, єдності розвитку мовлення й мислення, комунікативної спрямованості навчання мови, функціонально-стилістичної диференціації мовлення, розвитку дару слова і чуття мови, контекстного розгляду граматики-стилістичних засобів.

Ключові слова: граматики, функціональна стилістика, граматики-стилістична робота, підхід до навчання, функціонально-стилістичний підхід, принципи навчання.

Постановка проблеми. Основна мета навчання української мови в початковій школі – формування ключової комунікативної компетентності учнів, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) в процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань [11, с. 1]. Досягнення цієї мети неможливе без вироблення в молодших школярів умінь доцільного добору і використання мовних одиниць різних рівнів у всіх доступних для них видах і сферах мовленнєвої діяльності, а для цього треба знати закономірності їх функціонування і стилістичні можливості. Реалізація функціонально-стилістичного підходу в процесі вивчення граматичного матеріалу сприятиме оволодінню мовою як засобом спілкування, пізнання і впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про необхідність упровадження функціонально-стилістичного підходу в процесі вивчення граматики методисти зазначали ще у 70-ті рр. ХХ ст. Так, М. Рождественський, критикуючи однобічний підхід до навчання мови, стверджував, що «маючи на меті лише вивчення курсу граматики та правопису, не турбуючись про розвиток «дару слова» або навпаки, відбудеться навчання теорії без практики або практики без теорії, що не може дати позитивних результатів» [9, с. 8]. Такої ж думки дотримувався і М. Львов. Підкреслюючи, що без функціонального підходу в навчанні мови неможливе успішне оволодіння нею, учений наполягав на вивченні «граматики мовлення». Під цим поняттям М. Львов розумів формування умінь «давати стилістичну оцінку граматичним засобам (частинам мови, їх формам, синтаксичним конструкціям)» [4, с. 64].

В останні десятиліття простежується зростання інтересу науковців до проблем навчання мови й розвитку мовлення учнів на функціонально-стилістичній основі. Зарубіжні (Асташов М., Колесова О., Ладигенська Т., Чижова Т.)

і вітчизняні методисти (Бадер В., Варзацька Л., Пентиліук М., Собко В., Сугейко Л. та ін.) здійснюють спроби визначити сукупність комунікативно-стилістичних умінь, необхідних для побудови текстів різних типів, розробити зміст і методичку навчання молодших школярів свідомо вживати мовні одиниці різних рівнів з огляду на адресата, мету й сферу висловлювання. Окремі аспекти проведення граматики-стилістичної роботи в початковій школі розглядалися і в дисертаційних дослідженнях: граматики-стилістичний аналіз як засіб розвитку мовлення (Бадер В.), функціональний підхід до вивчення категорії відмінка іменника (Дубовик С.), розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь засобами службових частин мови (Демидчик Г.), формування умінь використовувати частини мови як засоби зв'язності тексту (Гац Н.), розвиток мовленнєвих умінь у процесі вивчення граматичного матеріалу на функціонально-комунікативній основі (Петрук О.), наступність і перспективність вивчення засобів словотвору в початковій і основній школі (Чемоніна Л.), формування стилістичних умінь учнів 3-4 класів у процесі роботи над текстами різних типів (Янко Н.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти та оновлених навчальних програм (2016 р.) у процесі оволодіння українською мовою молодші школярі повинні засвоїти основні мовні одиниці (фонетичні, лексичні, граматичні) й набути умінь уживати їх в елементарних стилістично диференційованих висловлюваннях в усній і письмовій формах відповідно до норм літературної мови. Проте, спостереження за навчальним процесом на уроках української мови, контрольні зрізи щодо володіння учнями монологічним мовленням дають можливість зробити висновок, що граматики-стилістична робота в початковій школі не проводиться на належному рівні. Більшість учителів зосереджує увагу на засвоєнні мовних знань, і

тому школярі недостатньою мірою оволодівають комунікативно-мовленнєвими вміннями. Вони формально заучують граматичні поняття і категорії, запам'ятовують правила, часто не розуміючи їх сутності. Така організація навчального процесу призводить до того, що мовні факти засвоюються учнями поза потребою поділитися своїми думками, емоціями, переживаннями, втрачається пізнавальний інтерес до вивчення граматичного матеріалу. І як наслідок, в усному та писемному мовленні молодших школярів спостерігається значна кількість помилок і недоліків, що спричиняють порушення стильової єдності висловлювань, свідчать про лексичну бідність мовлення, нерозвиненість чуття мови, невміння комунікативно виправдано, стилістично доцільно вживати мовні засоби в текстах різних типів, стилів і жанрів. Таким чином, аналіз стану досліджуваної проблеми у практиці навчання української мови підтверджує необхідність посилення практичної спрямованості процесу опанування мови, підпорядкування роботи над мовною теорією інтересам мовленнєвого розвитку учнів. А тому на сучасному етапі розвитку лінгводидактики проблема реалізації функціонально-стилістичного підходу в процесі вивчення граматичного матеріалу є надзвичайно актуальною.

Мета статті. Основна мета нашого дослідження – розглянути сутність поняття «підхід до навчання», з'ясувати значення функціонально-стилістичного підходу в початковому курсі української мови, теоретично обґрунтувати принципи реалізації його в процесі вивчення граматичного матеріалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз науково-методичної літератури засвідчив, що поняття «підхід» тлумачиться вченими неоднозначно. У словнику української мови подається кілька значень лексеми «підхід»: «1. Дія за знач. підходити. 2. Місце, по якому підходять, наближаються до чого-небудь. 3. Сукупність способів, прийомів розгляду чого-небудь, впливу на кого-, що-небудь, ставлення до кого-, чого-небудь» [6, с. 670-671]. Цілком очевидно, що саме останнє значення є семантично близьким до змісту терміна «підхід до навчання». У психолого-педагогічній літературі під цим поняттям розуміють певний аспект аналізу педагогічного явища або освітнього процесу; вихідні наукові положення організації й самоорганізації освітнього процесу; стратегію навчання, що поєднує в собі методи, форми, прийоми навчання тощо.

У лінгводидактиці терміни «підхід до навчання» і «аспект навчання» часто вживаються як синонімічні. Як стверджує М. Пентилюк, аспекти навчання мови – це «підходи, спрямування, що визначають закономірності, методи, прийоми, засоби навчання» [10, с. 18-19]. На думку Азимова Е., Щукіна А., підхід до навчання є базовою категорією методики, яка «визначає стратегію навчання мови й вибір методу навчання, що реалізує цю стратегію; погляд на сутність предмета, якого треба навчати» [1, с. 200]. С. Омельчук розглядає поняття «підхід до навчання мови» як методологічну категорію лінгводидактики, що «позначає складне багатовимірне явище, системну сукупність якого становлять принципи, технології, методи, прийоми, засоби й форми навчання і

яке характеризується концептуальністю, процесуальністю, системністю, керованістю» [7, с. 4]. Ілюструючи взаємозв'язок між основними поняттями методики навчання мови у вигляді піраміди, дослідник підкреслює, що поняття «підхід до навчання» займає не лише найвищу сходинку в ієрархії категорій лінгводидактики (принципів, технологій, методів, прийомів і засобів навчання), а й об'єднує їх у собі [7, с. 3-4].

Результати аналізу зазначеної проблеми в теорії і практиці навчання дають підстави стверджувати, що реалізація функціонально-стилістичного підходу в процесі вивчення граматичного матеріалу має бути спрямована на: а) пропедевтичне ознайомлення молодших школярів на доступному їм рівні з відомостями із функціональної стилістики, предметом вивчення якої є закономірності функціонування мови відповідно до потреб суспільства у різних ситуаціях і сферах мовлення, розкриття експресивних можливостей мовних одиниць різних рівнів; б) практичне засвоєння граматики-стилістичних норм у процесі сприймання-розуміння, аналізу й продукування елементарних висловлювань різних типів, стилів і жанрів; в) забезпечення поетапності у формуванні граматики-стилістичних умінь у молодших школярів. Важливе значення має також реалізація в навчальному процесі свідомого й інтуїтивного підходів (стилістичного аналізу й наслідування зразкових текстів різних типів і стилів), розвиток дару слова і чуття мови учнів.

Для з'ясування ефективних шляхів реалізації функціонально-стилістичного підходу в процесі вивчення граматики в початковій школі необхідно визначити ті вихідні теоретичні положення (принципи навчання), на яких ґрунтується зміст уроків української мови, вибір і застосування методів, прийомів, форм та засобів навчання.

Добір принципів навчання здійснювався нами на основі врахування результатів дидактичних і лінгводидактичних досліджень (Данилова М., Савченко О., Скаткіна М., Бадер В., Ващуленка М., Іконникова С., Пентилюк М., Петрук О., Плиско К., Федоренко Л., Хорошковської О. та ін.) з внесенням певних коректив з огляду на поставлені мету та завдання нашого дослідження. З'ясовано, що для ефективної реалізації функціонально-стилістичного підходу в процесі вивчення граматики найбільш важливими є такі *загальнодидактичні принципи*: науковості й доступності, систематичності й послідовності, забезпечення мотивації навчання, наочності, індивідуалізації та диференціації, наступності й перспективності, використання міжпредметних зв'язків. Оскільки значення і сутність цих принципів достатньо висвітлені в науково-методичній літературі ([3, 8, 10, 12] та ін.), вважаємо за необхідне розглянути детальніше *власне методичні принципи навчання*, які становлять лінгводидактичну основу граматики-стилістичної роботи.

Принцип взаємозв'язку навчання мови і розвитку мовлення

Мова і мовлення – два напрями єдиного процесу мовленнєвої діяльності, й будь-які спроби ігнорувати мовленнєвий аспект оволодіння мовою обертається невмінням дитини висловити власну думку в усній або писемній формах. І навпаки, підвищена увага до мовлення без належного засвоєння елементарних мовних знань призводить до

того, що навчання рідної мови в початковій школі не досягає очікуваних результатів [5, с. 135].

Більшість методистів (Бадер В., Хорошковська О. та ін.) важливою умовою реалізації цього принципу вважає оптимальне співвідношення між мовними вправами, спрямованими на закріплення здобутих знань, та мовленнєвими, які підпорядковуються формуванню в молодших школярів умінь застосовувати здобуті мовні знання у процесі мовленнєвої діяльності. На думку вчених, на етапі засвоєння нового матеріалу перевагу необхідно надавати мовним вправам, а на етапі закріплення і повторення – мовленнєвим (усним і письмовим), інакше здобуті знання не переводяться в мовленнєві вміння та навички, а отже, лишаються формальними [12, с. 33].

Дотримання принципу взаємозв'язку навчання мови й розвитку мовлення в процесі вивчення граматичного матеріалу сприятиме свідомому засвоєнню виучуваних граматичних одиниць, форм і категорій, особливостей їх функціонування й ролі в текстах різних типів і стилів, умовитованому добору і вживанню в елементарних стилістично диференційованих висловлюваннях в усній і письмовій формах.

Принцип єдності розвитку мовлення й мислення

Цей принцип ґрунтується на врахуванні найважливішої функції мовлення в процесі спілкування – вираженні думки – та зумовлює відповідні підходи до вибору дидактичного матеріалу (вправ і завдань) для навчання мови і розвитку мовлення учнів початкових класів.

Мовлення як особливий вид психічної, інтелектуальної діяльності нерозривно пов'язане з мисленням. Воно є засобом формування та формування думки засобами мови, процесом матеріалізації думки, перетворення її в слово. А тому діяльність, спрямовану на створення зв'язних висловлювань, психолінгвісти називають мисленнєво-мовленнєвою. Ще К. Ушинський зазначав, що розвивати в дітей «дар слова» означає майже те саме, що й розвивати в них логічність мислення, і попереджав, що розвивати мовлення окремо від думки неможливо.

Отже, формуючи мовленнєві вміння і навички, учитель активізує й розумові дії школярів. Адже, щоб побудувати висловлювання навіть на рівні окремого речення, потрібно здійснити низку операцій, що полягають у точному розумінні значень слів і словосполучень, доборі потрібних із ряду засвоєних, уживанні їх у певній граматичній формі, логічному впорядкуванні [12, с. 79].

Реалізація принципу єдності розвитку мовлення й мислення в процесі вивчення граматики на функціонально-стилістичній основі забезпечить оволодіння молодшими школярами елементарними розумовими діями та операціями (аналізом, синтезом, порівнянням, узагальненням тощо), сприятиме виробленню вмінь помічати в предметах, явищах, подіях характерне, яскраве, передавати його словом відповідно до мети і сфери вживання мовлення.

Принцип комунікативної спрямованості навчання мови

Найголовніша функція мови в житті окремої людини і суспільства – комунікативна, адже функціонування мови в різних видах і формах спілкування пронизує всі галузі людської діяльності. Тому саме принцип комунікативної спря-

мованості навчання рідної мови є одним із провідних у системі мовної освіти й обумовлюється її основною метою – формуванням комунікативної компетентності школярів. Дотримання цього принципу в навчальному процесі спрямоване на оволодіння українською мовою як засобом спілкування, пізнання і впливу, формування в учнів початкових класів елементарних умінь і навичок добирати й вживати мовні засоби з урахуванням мовленнєвої ситуації.

Слід зазначити, що в умовах шкільного навчання «ситуація уроку знімає природну комунікативність мовлення» (за Жинкіним М.). Саме тому виникає потреба створити умови, які б викликали внутрішнє бажання учнів висловити свої думки, враження, розповісти про побачене й пережите, тобто необхідно ввести школярів у навчальну ситуацію, яка б наближала до природних умов комунікації, спонукала творчо підходити до побудови власних висловлювань різних типів, стилів і жанрів. Реалізація принципу комунікативної спрямованості навчання мови в процесі вивчення граматики має здійснюватися, по-перше, шляхом добору дидактичного матеріалу, який збагачував би знання молодших школярів відомостями про навколишній світ, викликав нові враження і позитивні емоції, бажання поділитися ними; по-друге, шляхом застосування ігрових прийомів навчання, парних і групових форм роботи, моделювання проблемних мовленнєвих ситуацій, використання різноманітних комунікативних завдань, спрямованих на активізацію мисленнєво-мовленнєвої діяльності учнів, створення атмосфери невимушеного спілкування на всіх етапах уроку. Оптимізації процесу формування граматико-стилістичних умінь у молодших школярів також сприятимуть методичні поради С. Русової та В. Сухомлинського щодо збагачення навчального процесу різноманітними спостереженнями й екскурсіями, створення у школі куточків «Живої природи», «Казки», «Поезії», «Мрії», де діти відчували б радість творчості, емоційно-естетичне задоволення від оволодіння багатством рідної мови.

Принцип функціонально-стилістичної диференціації мовлення

Стилістика як наука тісно пов'язана з іншими мовознавчими розділами, тому процес ознайомлення з її основними поняттями в початковій школі повинен мати супровідний, наскрізний характер, а отже, здійснюватися в процесі вивчення всіх програмових розділів. Зважаючи на сформульоване В. Виноградовим теоретичне положення про те, що стилістика вивчає всі явища мови з точки зору функціональної, семантичної та естетичної доцільності, реалізація вищезазначеного принципу передбачає проведення систематичної роботи, спрямованої на розвиток мовлення молодших школярів правильного у граматичному, доцільного у функціональному, точного у смислово-виразного в естетичному відношенні.

Вивчення граматики української мови на засадах функціонально-стилістичного підходу має ґрунтуватися на системному розгляді граматичних одиниць мови у єдності їх значення, форми та функцій, що сприятиме, з одного боку, усвідомленню ролі виучуваних засобів мови для досягнення комунікативної мети, а з іншого – оволодін-

ню способами об'єднання їх у процесі вживання у висловлюваннях різних типів, стилів і жанрів.

Зауважимо, що для того щоб можна було говорити про стилістичну характеристику або стилістичну диференціацію мовлення, необхідний елемент порівняння на основі істотно спільного. Тому граматики-стилістична робота має будуватися на ознайомленні учнів із особливостями текстів шляхом протиставлення, зіставлення: екстралінгвістичних факторів, які визначають виникнення різновидів мовлення; характерних рис текстів та засобів вираження їх; особливостей функціонування мовних одиниць, їх кількісних показників тощо. У процесі застосування цих методичних прийомів доречно з'ясувати також оптимальність-неоптимальність, доречність-недоречність ужитих граматичних засобів у мовленнєвому контексті.

Принцип розвитку дару слова і чуття мови учнів

Цей принцип передбачає «розвиток інтуїтивних здібностей школярів дотримуватися норм літературної мови, доречно використовувати найбільш влучні мовні засоби шляхом наслідування зразка мовлення» [2, с. 150]. Як стверджують дослідники дитячого мовлення, у процесі багаторазового сприйняття та використання у власному мовленні подібних форм і конструкцій у дитини на підсвідомому рівні формуються аналогії, а потім нею засвоюються закономірності, якими вона вільно користується.

Принцип розвитку мовного чуття, дару слова та опори на них у процесі вивчення граматичного матеріалу зумовлений сутністю поняття мовленнєвої майстерності: учні повинні навчитися оцінювати засоби мови з точки зору їх доцільності, виразності, відповідності змісту, меті та сфері вживання висловлювання. Реалізація цього принципу навчання забезпечується систематичним застосуванням вправ і завдань, які б розвивали в учнів уміння відчувати красу чи недосконалість мовлення, визначати доречність-недоречність уживання мовних одиниць з урахуванням типу і стилю висловлювання, а також проведенням роботи зі збагачення мовлення молодших школярів зображально-виражальними засобами мови.

Як свідчать дослідження Бадер В., Чижової Т. та ін., чуття мови сильніше виявляється в тому випадку, коли ґрунтується на елементарних знаннях. Отже, і процес оволодіння граматичним матеріалом відбуватиметься швидше й ефективніше, коли інтуїтивне відчуття стилю і норми підкріплюватиметься теоретичними відомостями з граматики та функціональної стилістики.

Принцип контекстного розгляду граматики-стилістичних засобів мови

Стилістичні особливості мовних засобів найбільш чітко виражені у тому випадку, коли вони розглядаються не ізольовано, а в контексті створеного чи аналізованого висловлювання. Такий підхід зумовлений специфікою стилістики як науки, яка займається питаннями вибору мовних одиниць різних рівнів, особливостями вживання їх у певній сфері мовлення. Необхідною передумовою реалізації зазначеного принципу є добір такого дидактичного матеріалу, який би являв собою цілий текст або окремі речення (мікроконтекст), оскільки тільки в цих умовах можна продемонструвати цілісність комунікативного акту та його структури, функцію мовних засобів у всій сукупності їх семантичних контекстуальних зв'язків [13, с. 95-96].

Отже, урахування принципу контекстного розгляду граматики-стилістичних засобів створює нові можливості організації навчально-мовленнєвої діяльності молодших школярів з опорою на текст як об'єкт елементарного стилістичного аналізу, сприяє збагаченню словника та граматичної структури мовлення учнів, усвідомленню особливостей добору мовних засобів відповідно до адресата, мети і сфери вживання висловлювання. Цілком очевидно, що вчителю необхідно добирати навчальні тексти з яскраво вираженими стильовими ознаками, досконалі зі структурно-композиційного і стилістичного поглядів, доступні для сприймання і розуміння, цікаві для дітей.

Висновки і пропозиції. Аналіз дидактичної та лінгводидактичної літератури з проблеми дослідження дав змогу здійснити вибір основних принципів реалізації функціонально-стилістичного підходу в процесі вивчення граматичного матеріалу. Зазначені вище загально- і лінгводидактичні принципи навчання взаємопов'язані, відображають основні закономірності процесу формування граматичної комунікативної компетентності учнів початкової школи. Організація навчального процесу на засадах функціонально-стилістичного підходу сприятиме ознайомленню школярів зі зображально-виражальними засобами мови, багатством лексичної та граматичної синонімії, експресивними можливостями, стилістичним забарвленням виучуваних мовних одиниць, виробленню умінь і навичок доцільного використання їх у процесі продукування власних висловлювань різних типів і стилів.

Проведене дослідження не претендує на остаточне розв'язання проблеми й зумовлює подальше вивчення її. Перспективність вбачаємо в розробленні методичної системи, яка сприяла б підвищенню рівня підготовки зі стилістики і граматики української мови майбутніх учителів початкової школи.

Список літератури:

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Бадер В. І. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів / В. І. Бадер. – К. : А.П.Н., 2000. – 316 с.
3. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : метод. посіб. / М. С. Вашуленко. – К. : Освіта, 2006. – 268 с.
4. Львов М. Р. Тенденції розвитку речі учасників : посіб. для студентів пед. ін-та. Вып. 2 / М. Р. Львов. – М. : МГПИ, 1979. – 79 с.
5. Калмикова Л. О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: Психолінгвістичний та лінгвометодичний аспекти : навч. посіб. / Л. О. Калмикова. – К. : НМЦВО, 2003. – 300 с.
6. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / укл. : В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. – Вид. 2-ге, випр. – Т. 2. – К. : Аконт, 2008. – 928 с.
7. Омельчук С. «Підхід до навчання» як базова категорія сучасної лінгводидактичної науки / Сергій Омельчук // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 2. – С. 2-7.

8. Плиско К. М. Принципи, методи і форми навчання української мови (теоретичний аспект) : навч. посіб. / К. М. Плиско. – Х. : Основа, 1995. – 240 с.
9. Рождественский Н. С. Проблема содержания начального обучения русскому языку // Актуальные проблемы методики обучения русскому языку в начальных классах / под ред. Н. С. Рождественского, Г. А. Фомичевой. – М., 1977. – С. 5-31.
10. Словник-довідник з української лінгводидактики : [навч. посіб.] / за ред. М. Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2003. – 149 с.
11. Українська мова : навч. програма для загальноосвітн. навч. закл. 1-4 кл. (Оновлено) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-rochatkovoyi-shkoli.html>.
12. Хорошковська О. Н. Методика вивчення української мови у початкових класах шкіл з російською мовою викладання / О. Н. Хорошковська. – К. : Промінь, 2006. – 256 с.
13. Чижова Т. И. Основы методики обучения стилистике в средней школе : учеб. пособ. / Т. И. Чижова. – М. : Просвещение, 1987. – 176 с.

Янко Н.А., Якунко О.В.

Национальный университет «Черниговский колледж» имени Т.Г. Шевченко

ПРИНЦИПЫ РЕАЛИЗАЦИИ ФУНКЦИОНАЛЬНО-СТИЛИСТИЧЕСКОГО ПОДХОДА В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКОГО МАТЕРИАЛА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Аннотация

Статья посвящена актуальной проблеме современной лингводидактики – формированию коммуникативной компетентности младших школьников в процессе изучения грамматического материала на функционально-стилистической основе. Определена сущность понятия «функционально-стилистический подход», теоретически обоснована важность его внедрения на уроках украинского языка в начальных классах. Проанализированы принципы реализации функционально-стилистического подхода в процессе изучения грамматического материала младшими школьниками. Эффективная организация грамматико-стилистической работы возможна на основе общедидактических и лингводидактических принципов обучения. Среди основных общедидактических принципов необходимо учитывать такие: научности и доступности, систематичности и последовательности, обеспечения мотивации обучения, наглядности, индивидуализации и дифференциации, преемственности и перспективности, использования межпредметных связей. Приоритетное значение в процессе изучения грамматики на функционально-стилистической основе имеют лингводидактические принципы: взаимосвязи обучения языку и развития речи, единства развития речи и мышления, коммуникативной направленности обучения языку, функционально-стилистической дифференциации речи, развития дара слова и чувства языка, контекстного рассмотрения грамматико-стилистических средств.

Ключевые слова: грамматика, функциональная стилистика, грамматико-стилистическая работа, подход к обучению, функционально-стилистический подход, принципы обучения.

Yanko N.A., Yakunko O.V.

T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»

THE PRINCIPLES OF IMPLEMENTATION OF THE FUNCTIONAL-STYLISTIC APPROACH IN LEARNING GRAMMATICAL MATERIAL IN PRIMARY SCHOOL

Summary

The article is devoted to the actual problem of modern linguadidactics – the formation of young learners' communicative competence in the process of learning grammatical material on the basis of the functional-stylistic approach. The essence of the concept of «the functional-stylistic approach» has been clarified, the importance of its introduction at the lessons of Ukrainian in primary school has been theoretically grounded. The principles of realization of the approach in the process of learning grammatical material by the primary school pupils have been analyzed. It has been determined that the effectiveness of the grammatical and stylistic work is ensured by adhering to the general didactic and linguadidactic principles of education. Among the main general didactic principles one must take into account the following: the principle of science and accessibility, systemicity and consistency, providing motivation for training, visibility, individualization and differentiation, continuity and perspective, the use of interdisciplinary relations. In the process of learning grammar on the functional-stylistic basis the linguadidactic principles are of particular importance: the principle of interconnected language teaching and speech development, the unity of the development of speech and thought, the communicative orientation of language teaching, functionally-stylistic speech differentiation, the development of the pupils' gift of the word and sense of language, contextual review of the grammatical and stylistic means of the language.

Keywords: grammar, functional stylistics, grammatical and stylistic work, approach to learning, functional-stylistic approach, principles of teaching.